

VN/9898/2021

Lausunto jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

YTP kiinnittää jätelakia koskevien muutosehdotusten osalta huomiota siihen, miten tuottajien kustannusvastuusta on ehdotettu säädettäväksi. Kustannusvastuu koskee tiettyjä kuntien toteuttamia jätehuolto- ja siivoustoimia. Ehdotettu sääntelyrakenne poikkeaa selvästi siitä, mitä hiljattain säädettiin tuottajien kustannusvastuusta jätesäädöspaketin toimeenpanon yhteydessä (HE 40/2021).

Toisistaan poikkeavien sääntelyratkaisujen käyttäminen samassa laissa, osin samoja toimijoita koskien ja erityisesti näin lyhyellä aikavälillä, on erikoista ja tekee lainsäädännöstä tarpeettoman monimutkaista.

Yhdenmukaisuutta valtuutussäännöksiin

Ehdotuksen mukaan tuottajien kustannusvastuun perusteet tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista olisivat laissa (47 c §) ja niistä voitaisiin säätää tarkemmin asetuksessa. Ehdotus poikkeaa jätelain 49 b §:stä (Kunnille maksettavat korvaukset ja pakkausten tuottajien kustannusvastuu), johon vastaavaa valtuutussäännöstä ei sisällytetty. Valtuutussäännökset sisältyvät myös ehdotettuihin 47 d ja 47 e §:iin.

Sääntelyn yhtenäisyyden parantamiseksi YTP ehdottaa, että samaan lakimuutokseen sisällytettäisiin valtuutussäännös myös lain 49 b §:ään. Näin varmistettaisiin, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarpeen tullen tarkentaa myös niitä korvauserusteita, jotka koskevat tuottajien korvauksia kunnille pakkausjätteiden kiinteistökohtaisen keräyksen järjestämisestä.

Sääntelyyn johdonmukaisesti yksiselitteisiä vaatimuksia

Perusteluiden mukaan SUP-direktiivin kansallisessa toimeenpanossa tavoitteena on ollut, että tuottajien kustannusvastuu kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista olisi mahdollisimman yksiselitteinen. Korvausten suuruuden määrittelyyn tarvittavasta laskentakaavasta säädettäisiin laissa. Asetuksessa edelleen tarkennettaisiin säännöksiä. Lisäksi voimaantulosäännöksessä määritellään tarkasti tuoteryhmäkohtaisten korvausten suuruuden määrittämisessä käytettävä kustannus 4,79 €/asukas/a vuosille 2023–2025.

Kun tuottajien kustannusvastuusta koskien kuntien toteuttamaa pakkausjätteiden kiinteistökohtaista keräystä säädettiin (HE 40/2021), laskentakaava ja sen perusteella maksettavat korvaukset jätettiin jälkikäteen neuvoteltaviksi osapuolten kesken. Säännöksiä ei tarkennettu asetuksella. Suomessa olisi myös ollut olemassa julkista tietoa pakkausjätteiden kiinteistökohtaisista tyhjennyskustannuksista erityyppisillä alueilla korvausten määrittelemiseksi.

SUP-direktiivin toimeenpanossa valittu ratkaisu, jossa selvityksiä kustannuksista on laadittu etukäteen ja laista on suoraan pääteltävissä korvaustaso, on selvästi paremmin valmisteltu ja läpinäkyvämpi.

Yleisellä tasolla YTP kannattaa kustannustehokkaiden toteuttamismallien edistämistä suoraan laissa, ja korvauksista säätämistä asetuksissa tai niiden liitteissä. Tällaiset ratkaisut lisäävät myös sääntelyn helppoa tulkittavuutta, sovellettavuutta ja järjestelmien läpinäkyvyyttä.

Ehdotettuun 47 d §:ään sisältyy myös yksiselitteinen vaatimus siitä, että kullekin kunnalle maksettavan korvausmäärän on perustuttava kunnan asukaslukuun. Jätedirektiivin lähtökohdiltaan samanlainen vaatimus tasapuolisista korvauksista on jätelain 49 b §:ssä ilmaistu kuitenkin selvästi epämääräisemmin: "Korvaukset

on maksettava kunnille *mahdollisimman tasapuolisin perustein* ottaen huomioon kerätty pakkausjättemäärä ja keräyksen tehokkuuteen vaikuttavat alueelliset olosuhteet.”

Ehdotuksen 47 e §:ssä säädettäisiin korvausten suuruuden tarkistamisesta määräajoin. Vastaava korvausperusteiden määräaikaistarkastus puuttuu toisesta korvausvastuuta sääntelevästä kokonaisuudesta (49 a – d §).

Lain toimivuuden arvioinnissa huomio johdonmukaisuuteen

Kun jätelain toimivuutta arvioidaan, tulee kiinnittää huomiota sen johdonmukaisuuteen tuottajan vastuulle kuuluvien tuoteryhmien osalta. YTP huomautti jo jätesäädöspaketin toimeenpanon yhteydessä, että pakkausten tuottajavastuun osalta valittiin sääntelyratkaisu, joka poikkesi esimerkiksi lakiin jo pitkään sisältyneestä paperin tuottajavastuusta. Nyt lakiin esitetään sääntelyratkaisua, joka eroaa pakkausjätteiden kiinteistökohtaisen keräyksen kustannusvastuuta koskevasta ratkaisusta.

SUP-direktiivin mukaan kustannusvastuu on määritettävä kaikille toimijoille avoimella tavalla ja kustannusvastuun laskentamenetelmän on oltava oikeasuhtainen. Vastaavat edellytykset löytyvät toisin ilmaistuna jätedirektiivin artiklasta 8a tuottajan vastuulle kuuluvaa jätehuoltoa koskien. Käsillä olevassa lakimuutoksessa laskentakaava ja korvaustaso ovat pääteltävissä sääntelystä, vuonna 2021 tehdyssä jätelakimuutoksessa ei.